

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Alexētērion id est Historia Pestis

Stengel, Carl

Augustae Vindelicorum, 1614

Cap. X. De his, qui peste laborantibus, tam spiritualia quam corporalia misericordiae opera ministrantes, sempiterna[m] laudem, p[ro]meruêre.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49838](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49838)

DEIIS QUI PESTE LABORAN-
TIBVS, TAM SPIRITVALIA,
quàm corporalia misericordiæ ope-
ra ministrantes, sempiter-
nam laudem pro-
meruere.

CAPVT X.

Nunc quam meritorium, Deo placens, & laude sempiternâ dignum opus sit, peste laborantibus inferuire, ijsque tam corporalia quam spiritalia misericordiæ opera subministrare, paucis declarabimus. In quo iure quodam suo, meritò primum locum sibi vindicare videtur id, quod in Romano Martyrologio pridie Calendas Martij legimus hisce verbis: *Alexandria Commemoratio sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum pestis saevissima grassaretur, morbo laborantibus ministrantes, libentissimè mortem oppetière; quos velut martyres religiosa piorum fides venerari consuevit.*

De quorum pio erga fratres officio, Eusebius ex Dionysij Episcopi Alexandrini litteris eiusmodi intexit historiam: *Porro autem cum pestifer & letalis morbus bel-*

*Euse. l. 7.
c. 17.*

lum continuo insequeretur, cumque festi Paschatis celebra-
tio modo appropinquaret, deinceps rursus fratribus scripsit
Dionysius; & graues calamitatis perturbationes illi sig-
nificauit his fere verbis: In hac miseriarum turba alii jor-
tasse neque hoc tempus, neque aliud, immo neque illud ip-
sum tempus quod homines putarent omnium esse latissimū,
nedum alia tempora, ad festum celebrandum satis idone-
um videretur. Etenim iam lamentationum plena sunt
omnia, iam lugent omnes, iam marores, iam querela vni-
uersam urbem propter multitudinem cum illorum qui mo-
do mortui sunt, tum horum qui quotidie moriuntur, oc-
cupant. Nam sicut de primogenitis Ægyptiorum scrip-
tum est: sic & nunc ingens clamor editur: non enim est
domus, in qua non sit mortuus; idque planè merito:
Multa namque & graua incommoda, perditio eorum co-
natu, Christianis etiam ante hoc tempus cum importata
fuisent.

Ex od. 12.

Festos
dies vbi
que cele-
brant fi-
deles.

Primum omnium nos ex urbe expulerant: quo qui-
dem tempore nos soli, cum ab omnibus persecutione exagita-
ti essemus, & morte multati, festum lætis animis celebrau-
imus: & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis
præstituta, ut ager siluestris, solitudo deserta, nauis flucti-
bus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, op-
portuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo
cum studio ageremus: quia beati martyres qui à vita cessa-
rant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum om-
nium splendidissimum peregerunt. Quæ de martyribus
Dionysius memorat, nuper in persecutione sub Valeria-
no acciderunt: in quorum vltionem Deus inter alia,
plagam pestis belli & famis in Ægyptios Gentiles infli-
xit: nam subdit: His de rebus deinceps bellum & fames
eos de improviso oppressere: qua quanquam nos vna cum
Gentilibus perferebamus: soli tamen inter omnes, quacunq;
urgerent, a quo animo sustinuimus: & tametsi illarū rerum
quas illi cum consciuissent ipsi inter se, tum præterea perpeffi
essent, eramus ex quo participes: pace tamen Christi, quā
nobis

nobis solum clemens largitus est, rursus mirè nos ipsos oblectauimus. Caterum vix tum nos, tum illi breuissima ad respirandum sumus intercapedine potiti: cum pestis ista subito grassari cepit, res plane illis ad terrendum omni metu formidolosior, ad excruciantium quavis calamitate miserior, acerbiorque, et (ut proprius illorum scriptor memorat) ad cogitandum solum omnium opinione maior. Verum nobis non eius generis putabatur; sed à Deo tum ad fidem nostram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilominus, quam alia rerum incommodarum genera quæ aliquando obtigissent, cælitus inflictam. Et sicut alibi a nobis minime abstinuit: sic in Gentiles longè, latèq; oberrauit. paulò post subdit. Quam plurimi è fratribus nostris adeo immenso quodam charitatis & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati: ut minime sua parcetes vitæ, sed ipsi firme inter se adhærescetes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura, aut cautione adhibita, sedulo inuiserent, illis inseruirent assidue, pro viribus ob Christi amorem curarent, & nã cum illis decederent e vitæ: lubentissime aliorum contagione infecti, etiam morbum a proximis quodammodo ad se attraherent, suæque sponte aliorum mærores beneuole mitigarent. Multi item dum alijs agrotantibus curam adhibent, illisque vires restitunt: ipsi aliorum mortem in se deriuantes, vitam amittunt: & Verbum illud, quod vulgò semper dicitur, quodque vera beneuolentiæ solum videtur conuenire: nimirum ut singuli pro amicis abeant e vitæ, seque eorum causâ (ut ita dicam) reiectamentum efficiant: re ipsa expleuerunt.

Ex fratribus igitur, qui virtute facile erant præstantissimi, ad hunc modum mortem appetuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alii diaconi, quidam e populo virtutis ergò multum laudati. Adeo ut istud mortis genus quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur: nihil a martyrii splendore abesse videretur. Quin etiam sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gesta-

re hu-

Christiana
pietatis
studia
tempore
pestis.

Officia
in mor-
tuos.

re humeris cadauera, decenter ornare, illis adhærescere, amice complecti, lauare accurate, & linteis funebri inuoluere non grauari sunt: ipsique qui supererant, paulo post similia officia in se collata propterea adepti, quod eandem mortis viam instarent, quam qui præiuerant institissent.

Gentiles autem his omnia fecere contraria: eos enim qui agrotare incipiebant, ab adibus extrudere, deserere amicissimos, in plateis semiuivos proicere, cadauera insepulta canibus exponere dilanianda, mortis participationem & quasi communionem auertere, quam plane vel infinita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare.

Trebell.
in Galli.

An. 263

Quanta autem fuerit hæc pestis, constare potest ex Trebellij Pollionis verbis, dum ait: Nam & pestilentia tanta extiterat vel Roma, vel in Achaicis urbibus, ut uno die quinq; millia hominum pari morbo perirent.

De S. Cypriani sedulo officio erga fideles impenso, dum circa annum Christi 256. pestis Africam infestaretur, hæc tradit Pontius in vita eius: Erupit postmodum lues dira & detestabilis morbi vastitas nimia, innumeros per diem populos à suâ quemque sede abrupto impetu rapiens; continuatas per ordinem domos vulgi tremantis inuasit. Horrere omnes, fugere, vitare contagium, exponere suos impiè, quasi cum illo peste morituri etsiam mortem ipsam aliquis possit excludere. Iacebant interim tota ciuitate non tam corpora, sed cadauera plurimorum, & misericordiam in se transeuntium contemplatione sortis mutua flagitabant. Nemo aspexit illud, præterquam lucra crudelia: nemo similis euentus recordatione trepidauit: nemo fecit alteri, quod sibi fieri voluit.

Quid inter hæc egerit Christi & DEI Pontifex: qui pontifices mundi huius tanto plus pietate, quanto religionis veritate præcesserat: scelus est præterire. Aggregatam primo in loco uno plebem de misericordia bono instruit: & docens diuina lectionis exemplis, quantum ad promouendum Deum prosint officia pietatis. Tunc deinde subiungit: Non esse mirabile, si nostros tantum debito charitatis

obsequio

obsequio foueremus : eum perfectum posse fieri , qui plus a-
 liquid publicano vel ethnico fecerit : qui malum bono vin-
 cens , & diuina clementia instar exercens , inimicos quoque
 dilexerit : qui pro persequentium salute , sicut Dominus
 monet , & hortatur , orauit . Orri facit Deus iugiter so-
 lem suum , & pluias subinde nutriendis seminibus imper-
 tit ; exhibens cuncta ista , non suis tantum sed etiam alie-
 nis : & qui se Dei etiam filium esse profitetur , cur non ex-
 emplum patris imitatur ? Respondere nos decet natalibus
 nostris , & quos renatos per Deum constat , degeneres esse
 non congruit ; sed probari potius in sebole traduce boni par-
 tus emulatione bonitatis . Multa alia & quidem magna
 prater eo , qua temperandi voluminis ratio non patitur pro-
 lixiore sermone replicari : de quibus hoc tantum dixisse
 satis est : Quod si illa Gentiles pro rostris audire potuissent :
 forsitan statim credidissent . Quid Christiana plebs faceret ,
 cui de fide nomen est .

Matt. 5.

Distributa sunt ergo continuo pro qualitate homi-
 num , atque ordinum ministeria : Multi qui angustia pau-
 pertatis beneficia sumptus exhibere non poterant , plus sum-
 ptibus exhibebant , compensantes proprio labore mercedem di-
 uitiis omnibus chariorem . Et quis non sub tanto doctore
 properaret inueniri in parte aliqua talis militia , per quam
 placeret & Deo patri & iudici Christo , & tam bono inte-
 rim sacerdoti ? Fiebat itaque exuberantium operum lar-
 gitate , quod bonum est ad omnes , non ad solos domesticos
 fidei . Fiebat plus aliquid , quam de Tobia incompa-
 rabili pietate signatum est . Ignoscat ille , & ignoscat ite-
 rum , & frequenter ignoscat : aut (ut verius dixerim) me-
 rito concedat : tametsi ante Christum plurimum licuit ;
 plus aliquid licuisse post Christum , cuius temporibus pleni-
 tudo debetur : necatos ille à Rege , & proiectos suis tantum
 generis colligebat . Hucusque Pontius de Cypriani &
 Christianorum officijs tum exhibitis .

Quidfi-
deles tē-
pore pe-
stis.

Eximie itidem Christiane pietatis & charitatis
 iudicia & exempla sempiternam memoriam digna tempore

periculo.

Sur. 10. 3.
20. Maij.

periculosissimo exhibuit S. Bernardinus Senensis, vt scribitur in eius vitâ verbis sequentibus: *Sauiente illa peste terribili & generali, anno salutis millesimo quadringentesimo, in quem incidit Iubileus, innumeri peregrini, Romam euntes atque inde redeuntes, ad celeberrimam illam toto orbe Christiano domum hospitalem beatissima Maria Virginis, quæ Senis est, & de la Scala dicitur, confluxere, augebaturque valde numerus aegrotorum, è quibus plurimi moriebantur, ita vt tribus mensibus & dimidio quotidie amplius duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, interdum octodecim, & etiam viginti, è vitâ decederent, præter quos ex eius domus familiâ obierunt fratres viginti duo, octodecim famina pauperibus mulieribus inseruientes, nouem sacerdotes, quinque clerici, septem pharmacopola, qui morbidis medicamenta parabant, pueri triginta, in ea domo enutriti, & famuli sexaginta, agrorum ministeriis deputati.*

Cum autem tam multi illic & morbo correpti iacerent, & è vitâ abirent, locus ille propter factorem intolerabilem omnibus inspectantibus horrore erat, nec quisquam ferè reperiri potuit, qui quamuis magna proposita mercede aegrotantibus illic inservire vellet.

Ita fiebat, vt tum vel maximè locus ille necessaria ministrorum opera destitutus esset cum maior incumberet necessitas. Magister quidem & gubernator domus illius Ioannes Laudaronus erat vir optimus, multa benivolentia & charitate praditus, & quem nemo dubitaret virginem esse: & licet senio grauaretur, non cessabat tamen pro viribus prestare quicquid posset.

Sed cum ignem pestiferum iam omnia vastantem cerneret, valde affligebatur, metuens idoneos ministros neque pecunia, licet larga esset manu, posse comparari, quod nemo pestis contagionem reformidet. Rogabat ergò Deum & beatissimam Virginem, domus eius conseruatricem, vt pauperibus ministri mitterentur.

Itaque piissimus Deus excitat Bernardini animum, qui iam ferè vicesimum agebat ætatis annum, vt in illa piissima domo agrorum & pauperum ministerium suscipiat.

Ut vidit enim summam necessitatem, maximo incitatus zelo, pestiferam contagionem nihil metuens, imò verò etiam ultra mortem se offerre cupiens, modò posset Christo gratum exhibere in eius pauperibus seruitium, multis hebdomadibus agris illis accuratissimè & officiosissimè ministravit. Cernens autem ad tantam morbidorum multitudinem sufficere non posse tam paucos ministros, duodecim religiosos & pios adolescentes ad se vocat: hortatur illos, velint una cum ipso curare pauperes Christi: dicit eos, qui pauperes seruiant, ipsi Christo seruire: Et si tali occasione decedant è vita, pro Christo eos mori: nihil verò homini Christiano debere esse antiquius & optatius, quam Christi causa vitam suam profunderè, & cum ille suam nostra causa profuderit: deinde addit: Simus omnes fratres: Deus sua opè aderit nobis. Videtis fratres ignem accensum esse, iam penè orbis illo conflagrat, securis arbori admota est, falx messem sollicitat: quid nobis de vita nostra prouagatione polliceri possumus, cum & alios quotidie videamus mori, & plerosque etiam intimos sodales propemodum ante exire è corpore quam morbo correpti videantur? Nos si in his charitatis officiis obierimus, ad Dominum euolabimus: sin autem superstites manserimus, quo ad victuri sumus, semper latabimur, nos Deo nostro in eius pauperibus hæc officia præstitisse, memores sententia illius: Nullum opus bonum apud Deum sua carere mercede, vel irremuneratum abire. Siue igitur viuamus, siue moriamur, non possumus Deo seruiendo non lucrari.

His Bernardini persuasionibus allecti adolescentes, in eius mox sententiam iere: è quibus sanè hodieque nonnulli supersunt: cumque essent confessi sua peccata, & sacram Eucharistiam sumpsissent, ita Bernardino consulente, iucundis animis & magno feruore curam agrotorum cum Bernardino, ipsorum magistro & capite, suscipiunt. Porro hospitalis domus moderator statim totius penè domus clauis tradidit Bernardino, commisitque ei manus morbosos & peregrinos aduentantes curandi, & omnes ferè elec-

S. Bernardinus seruit in domo hospitalitè-pore periculosisimo.

Duodecim pios adolescentes sibi socios eius ministerij adsciscit Bernardinò.

Eximia
Bernardi
ni chari-
tas.

inofynas distribuendi, adeo ut propemodum pro sua voluntate omnia disponderet ac dispenseret, perinde ac si ipse eius domus dominus esset. Eius autem sociorum feruor & charitas suo exemplo permultos alios ciues & adolescentes inuitauit ac permouit ad seruiendum morbidis illis, licet non pauci ex illis e vita decederent. Itaque Bernardinus charitate feruens, domum illam ita moderatus est; ut officia, ministeria, exercitia, laborum vices pro ratione loci, temporis & personarum opportune & congruenter distribuere. Dabat vero operam, ut quoad eius fieri posset, ipse semper omnibus coram adesset. Adstabat diu noctuque aegrotantibus, pharmaca parabat, cibos pro singulorum qualitate porrigebat, sordes omnes in illis necessario terendas, ipse ante omnes sua voluntate amouendas suscipiebat: non labore, non vigiliis, non intolerandis fatoribus, non incommodis illis frangebatur: sed ea semper alacritate & spiritus viuacitate illis seruebat, ac si vel parentes, vel fratres aut filij eius essent, neque id sane mirum. Cum enim Dei amor horum omnium faciendorum ac perpetiendorum praecipua ei esset ratio, Deo utique seruebat, qui patre, fratre, liberis omnibus potior nobis esse debet. Aegrotis ex animo condolebat, adeo ut etiam cum illis vna ploraret: interdum vero etiam ridebat, canebat, blandiebarur, talemque se illis exhibebat, quemadmodum pro illorum consolatione expedire putabat. Nihil autem ferè illius charitatis satis ad vota ab aliis curatum videbatur, nisi omnia ipse vidisset & contractasset. Cum erant ex hac vita migraturi, sacramenta ut illis porrigerentur effecit: vita functos, vespere sepultura mandabat. Peregrinis ferè innumeris ad vesperam aduentantibus cibos & lectos apparabat: si lecti, alioqui multi, non sufficerent, sterneret humi pannos, ita ut nulli deesset commodus capienda quietis locus: crebros quoque excitabat ignes & suffusus grati odoris, spargebat multum acceti in tota ferè domo, ut corruptus aer saltem aliqua ex parte corrigeretur, libentiusque ministri suam operam agere affectis nauarent.

Mirè ser-
uatur a
Deo.

Non

Non est autē passus benignus Deus, & inter tot labores, & vigi-
lias, incommoda infinita Bernardinus in quā aduersa labo-
raret & aletudine, sed semper proptus, alacer, & vigil & in defes-
sus, & factis confirmabat tū agros, tū illorū ministros.

Exactissimæ item charitatis, & in fallibile boni
pastoris exemplum mundo præbuit sanctissimæ memo-
riæ Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis Caro-
lus Borromæus, quod ita descripsit D. Franciscus Penia,
Decanus S. Rotæ, & Latino stylo adumbravit D. Erne-
stus Cholinus: *Tempore contagiosa pestis, qua Mediola- Cap. 23.*
ni ab anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, ad
finem usque sexagesimi septimi porrigebatur, non raro pro
amore credita sibi plebis discrimini mortis obiecit vitam, ac
soto illo spatio distentus curis & obsequiis infirmorum, eo-
rumque qui lue necabantur, spiritualia dilecti gregis com-
moda proprii corporis saluti antetulit.

Exempla charitatis qua suppetunt, omni exceptione
plura ac præclariora sunt. Cum enim persona graues eum
hortata essent, migraret tantisper, atque eminus è loco ma-
gis tuto per idoneos ministros commendatis sibi animabus
prospiceret, ille domum suam ordinare, testamentum con-
dere, ad certamem cum morte ineundum armare, atque
animare sese. Deinde peracta Supplicatione publica, nu-
dis pedibus, collo valido fune, manibus ponderosâ insertâ
Cruce, quò peccatis populi lesam DEI maiestatem recon-
ciliaret, cum quibusdam familiaribus suis seruitium agro-
torum peste laborantium auspicatus est, quantumvis
dexteri pedis pollicem crudeliter offendisset, adeo ut quatuor
totos dies, quibus perpetuabantur processiones, calentem
sanguinem, haud absq; acrisuo dolore, & ceterorum intima
compassione sudaret.

Ergo in primis, ne quid ad salubre regimen in ciuita-
te desideraretur, effecit plurimos Nobiles, qui territi hor-
rore pestis, omnes in villas & castella propria cogitabant,
Mediolani persistere. Mox instituit Visitationem primū
ciuitatis & nosocomij, deinde & Tabernaculorum, qua

Sparsim in agris per totam Diacesin fixa erant. Vnde sanctus Pastor velut in perpetuo motu versabatur, & sapenter visitabat & que in sextam aut septimam noctis horam, non tantum corporalem & spiritualement inopiam & inuacuisque (singulorum quippe domos & conditionem eorum intuebatur) recognoscendo; Verum etiam presentem opem quibus liceret, mediis asserendo, ita ut inter sexages & septuagesies mille pauperes neminem victu aut vestitu quotidiano, sub cura Caroli caruisse constaret. Porro ad abundantiam corporalium commodorum, adiecit subsidium spirituale pro animabus, Varias indulgentias a sanctissimo Pontifice impetratas.

Et quamquam multis sacerdotibus Ministris sacramentorum, & que ex Heluetia accersitis instructus esset, ipsismet tamen hoc munus plenum periculi aggressus fuit, dum frequentissimis infirmis, ac moribundis pestem halantibus impertiretur Sacramenta Eucharistia, extrema unctionis, item Chrysmatis, ac Baptismi suapte manu; & nihil veritus ad stare lectis expirantium, suggereret illis misericordiam Dei, & plenariam in postremo vite articulo Indulgentiam largiretur. Nimirum tanto fortior in illo erat zelus salutis aliorum, formidine mortis propria; tanto pondere charitas proximi sensum ipsius in perferendis corporis molestiis suffocarat. Quo nomine igitur & rum amoribus suis dignum subditi appellassent? Patrem Populi, Ciuitatem refugij, Refugium ciuitatis quater optimum.

Quæ verò Episcopi agere debeant tempore mortalitatis, discimus ex Epistolâ S. Gregorij Magni missâ ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, quâ eidem scribit qualiter se gerere deberet eiusmodi luis tempore, non quidem vt salutis suæ consulens derelinquat gregem, sed vt pro eo vitam exponat: *Vestis*, inquit, eos lingua (sicut & credimus) magis ac magis à prauis operis perpetracione coerceat, bonorum premia, malorum penas edisserat: Et qui bona minus diligunt, saltem mala

Greg. li. 8.
epist. 41.
Ind. 3.

mala pertimescant, & ab his se, quae sunt plectenda, contineant. Nam inter flagella positos flagellus digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & saui-entis acris iracundiam irritare. Atque est primum genus dementia, nolle quempiam à malis suis iuste quiescere, & Deum iniuste à sua Velle & Iustione cessare. Sed quoniam in his diuino adiutorio opus est, iniunctis, dilecte frater, pre ibus, omnipotentis Dei clementiam exoremus, ut & nos dignè ista tribuat exhibere, & populorum ad hac operanda misericorditer corda compungat. Hucusque S. Gregorius.

TEMPLORVM DIREPTIONES,
SACRARVM RELIQUIARVM,
& Imaginum violationes, peste à
DEO esse vindicatas a-
liquoties.

CAPVT XI.

A Fix nunc etiam præter supradictas referen-
dæ sunt, pestis à DEO immixtæ, causæ, in-
ter quas *templorum direptiones* non inmeri-
tò numerantur, quarum exempla aliquot
referemus. Nam anno Christi quingentesimo quin-
quagesimo quinto, cum duo germani, iidemque Ale-
manni Leuthares & Bucellinus, qui sub Theodebaldo

22. Caus.
sa.